

Η ΠΟΛΥΣΗΜΙΑ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Σενάριο διδασκαλίας

Ταυτότητα Σεναρίου

Καθηγητής: Στάθης Παπακωνσταντίνου

Είδος: Πρόταση για διδασκαλία

Γνωστικό αντικείμενο: **Νεοελληνική γλώσσα**

Τάξη: Γ' Γυμνασίου Ενότητα 2^η

Χρόνος: 3 διδακτικές ώρες

Κειμενικά είδη που θα παραχθούν: Δοκίμιο, e-mail, σημειώσεις, αφήγηση συμβάντος. Τα κειμενικά είδη έχουν διδαχθεί στους μαθητές με άλλη ευκαιρία.

Προαπαιτούμενες γνώσεις: Εξοικείωση του διδάσκοντα και των μαθητών με τη χρήση του WORD, EXCEL και αναζήτηση στο διαδίκτυο.

Ιδέα

Να διδαχθεί με τρόπο ελκυστικό και πρωτότυπο το φαινόμενο της πολυσημίας των λέξεων μέσα από την δραστηριοποίηση των μαθητών στη βάση της αξιοποίησης των δυνατοτήτων που παρέχουν οι ΤΠΕ. Η συμβατότητα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών είναι αυτονόητη, εφόσον περιέχεται στη διδακτέα ύλη.

Παιδαγωγικές αρχές

Το σενάριο είναι επηρεασμένο από τη θεωρία του εποικοδομητισμού (constructivism) σύμφωνα με την οποία η οικοδόμηση της νέας γνώσης βασίζεται στην προϋπάρχουσα. Η διδακτική μέθοδος που θα χρησιμοποιήσουμε βασίζεται στη θεωρία της ανακαλυπτικής μάθησης του Bruner. Πιο συγκεκριμένα η διδακτική πρόταση που ακολουθεί στηρίζεται στις αρχές της υποβοηθούμενης ανακαλυπτικής μάθησης με σταδιακή υποχώρηση της υποστήριξης που παρέχει ο διδάσκων. Ο

διδάσκων παρέχει ερεθίσματα, ύλη και μεθολογικά εργαλεία στους μαθητές που, μέσα από την προσωπική αναζήτηση και αυτενέργεια στα πλαίσια της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας, κατακτούν δυναμικά τη γνώση και αποκτούν ερευνητικές δεξιότητες. Οι μαθητές, αξιοποιώντας τις ΤΠΕ, αποκτούν πρόσβαση σε ποικίλους σημειωτικούς πόρους, ερευνούν και συλλέγουν υλικό που θα συμβάλλει στην τεκμηρίωση των συμπερασμάτων στα οποία θα οδηγηθούν μέσα από την κριτική επεξεργασία του. Έτσι, λοιπόν, θα κατανοήσουν την «οικονομία» της γλώσσας και θα συνειδητοποιήσουν ότι η γλώσσα δεν είναι ένα στατικό εργαλείο ή ένα τεχνικό κατασκεύασμα, αλλά κάτι ζωντανό που μετασχηματίζεται και εξελίσσεται με τη δική του δυναμική, με τους δικούς του κανόνες σε άμεση συνάρτηση πάντα με τη δυναμική και την κινητικότητα της κοινωνίας.

Περίληψη

Στόχος της διδακτικής πρότασης είναι να κατακτήσουν οι μαθητές μέσα από την ερευνητική εργασία, στα πλαίσια της ομαδοσυνεργατικής μάθησης, την έννοια της **πολυσημίας** των λέξεων και να κατανοήσουν το πλαίσιο μέσα στο οποίο αυτή διαμορφώνεται καθώς και τον τρόπο με τον οποίο αυτή συμβάλλει στη δυναμική εξέλιξη και στη λειτουργικότητα της γλώσσας. Οι μαθητές σε πρώτη φάση συζητούν για τις ιδιαίτερες σημασίες που έχουν πάρει ορισμένες λέξεις σήμερα στο χώρο της πληροφορικής (όπως, ποντίκι, αποκοπή κ.λπ.) και κατανοούν την αναγκαιότητα που τις επέβαλε. Στη συνέχεια 3 σύντομα κείμενα παρέχουν ερεθίσματα και διευρύνουν τη βάση προβληματισμού των μαθητών που βρίσκονται αντιμέτωποι με ένα γλωσσικό φαινόμενο το οποίο καλούνται αρχικά να προσδιορίσουν και στη συνέχεια να ταυτίσουν με κάποια έννοια, επιχειρώντας ένα πρωτογενή ορισμό της. Στη συνέχεια με τη διαδικασία της αναζήτησης στο διαδίκτυο (σώματα

κειμένων και ηλεκτρονικά λεξικά και συμφραστικούς πίνακες) θα δημιουργήσουν ένα ενδεικτικό πίνακα πολυσημών λέξεων με τις διάφορες σημασίες που παίζουν οι λέξεις αυτές σε σχέση με το περικείμενο (context), αλλά και πάγιων εκφράσεων με τη χρήση αυτών των λέξεων. Ο πίνακας αυτός θα είναι αναρτημένος σε blog ή ιστοσελίδα και θα εμπλουτίζεται συνεχώς κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους, ως διαρκής δραστηριότητα στα πλαίσια του μαθήματος, με νέες προσθήκες, ώστε το τελικό αποτέλεσμα να είναι αρκούτως ικανοποιητικό. Με τη βοήθεια του πίνακα αυτού θα εντοπίσουν και θα μελετήσουν τα κοινωνικά πεδία αλλά και άλλους παράγοντες που έχουν σχέση με την πολυσημία. Θα δημιουργήσουν ένα παράλληλο πίνακα με στήλες-πεδίων και θα τοποθετούν την κάθε σημασία της λέξης στην αντίστοιχη στήλη. Θα συζητήσουν επίσης το ζήτημα της αργκό και το κατά πόσο η πολυσημία αποτελεί ενδημικό φαινόμενο της γλώσσας μας ή παρατηρείται και σε άλλες γλώσσες. Στο τέλος, θα παράξουν συνδιαμορφωτικά ένα κείμενο δοκιμιακής μορφής σχετικό με την πολυσημία των λέξεων και θα το αναρτήσουν στο blog του μαθήματος, δημοσιεύοντάς το ταυτόχρονα στη σχολική εφημερίδα.

Στόχοι

Η παρούσα διδακτική πρόταση κινείται προς την κατεύθυνση της δημιουργίας εγγράματων υποκειμένων ικανών να ενσωματώνουν ποικίλες μορφές γραμματισμού στην κριτική προσέγγιση, ανάλυση και επίλυση ενός προβλήματος. Ειδικότεροι στόχοι σχετικά με το αντικείμενο είναι :

- ✓ Να κατανοήσουν οι μαθητές το φαινόμενο της πολυσημίας των λέξεων και να το συσχετίσουν με τους μηχανισμούς «οικονομίας» της γλώσσας,

- ✓ Να αξιοποιήσουν δημιουργικά τις δυνατότητες των ηλεκτρονικών λεξικών και των σωμάτων κειμένων για την κατανόηση του φαινομένου
- ✓ Να έρθουν σε επαφή με πολυτροπικά κείμενα (γελοιογραφίες) τα οποία εκμεταλλεύονται τη διαφορετική σημασία των λέξεων στα διάφορα πεδία, δημιουργώντας κωμικές και χιουμοριστικές καταστάσεις
- ✓ Να κατανοήσουν ότι η σημασία των λέξεων προσδιορίζεται τελικά από το επικοινωνιακό πλαίσιο και το κειμενικό είδος στο οποίο περιέχονται
- ✓ Να ασκηθούν στη διαδικασία παραγωγής δοκιμαικού λόγου με τη σύνθεση των συμπερασμάτων στα οποία κατέληξαν από τη συλλογή, την αξιολόγηση και την κριτική επεξεργασία των ποικίλης μορφής σημειωτικών πόρων
- ✓ Να εξοικειωθούν με την ιδέα της ανάληψης πρωτοβουλιών για την επίλυση προβλημάτων και την ομαδοσυνεργατική έρευνα
- ✓ Να αποκτήσουν δεξιότητες ψηφιακού γραμματισμού

Λεπτομερής παρουσίαση

Οι μαθητές, χωρισμένοι σε 4 ομάδες παίρνουν τη θέση τους στο εργαστήριο, έχοντας 2 υπολογιστές η κάθε μια στη διάθεσή της, ώστε να μπορεί να πραγματοποιεί παράλληλες δραστηριότητες. Ο καθηγητής ζητάει από τους μαθητές να ανοίξουν το WORD και, ενώ αναμένουν να τους ανατεθεί κάποια εργασία (αφόρμηση), τους ζητά να σχολιάσουν τις λέξεις που βλέπουν στα διάφορα μενού του προγράμματος (π. χ. εισαγωγή, άνοιγμα, αποστολή, αποκοπή, επικόλληση, μορφή, αποθήκευση, εργαλεία, ιδιότητες, πλαίσιο, λίστα, μενού, μπάρα, παράθυρο, πίνακας, προβολή, δημιουργία, φόντο, σάρωση κ.λπ.) και κυρίως να εντοπίσουν τη σημασία αυτών των λέξεων εκτός

πληροφορικής. Μέσα από τη συζήτηση εξάγεται ένας πρωτογενής ορισμός της πολυσημίας των λέξεων και δίνεται έμφαση στην πρακτική της χρησιμότητα. Καλό είναι επίσης στη φάση αυτή να τονιστεί ότι η πολυσημία δεν σχετίζεται με τις διαλέκτους και τα ιδιώματα, ώστε η αναζήτηση να κινηθεί προς τη σωστή κατεύθυνση.

Στη συνέχεια δίνονται σε ηλεκτρονική μορφή τα παρακάτω αποσπάσματα κειμένων στους μαθητές :

Κείμενο πρώτο Διασκευασμένο κείμενο του σχολικού εγχειριδίου

Η λέξη «ουρά» είναι δυνατό να σημαίνει -πέρα από την κυριολεκτική της σημασία - μια σειρά ανθρώπων που περιμένουν. Για ένα βοτανικό η ίδια λέξη θα σήμαινε κυρίως το κοτσάνι, ενώ για ένα στρατιωτικό την οπισθοφυλακή. Η ίδια λέξη θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί με διαφορετικό τρόπο από ένα σχεδιαστή μόδας, ο οποίος θα χαρακτήριζε την επιμήκυνση στο πίσω μέρος ενός φορέματος ως ουρά. Και ένας πιανίστας σε μια συναυλία θα χρησιμοποιούσε το πιάνο με ουρά, αντί του όρθιου πιάνου. Η φράση «Κουνάει την ουρά της» δίνει στην ίδια λέξη τη σημασία της ερωτικής πρόκλησης, ενώ η φράση «Βάζω την ουρά στα σκέλια» σημαίνει το αίσθημα της ντροπής. Υπάρχουν ασφαλώς και άλλες φράσεις με τη λέξη «ουρά», όπως: «Πίσω έχει η αγλάδα την ουρά», «Χώνω παντού την ουρά μου», «Σιγά μη στάξει η ουρά του γαϊδάρου», «Βγάζω την ουρά μου απέξω», «Φάγαμε το γάδαρο, στην ουρά θα κολλήσουμε;» κ.α. Τέλος χρησιμοποιούμε την ίδια λέξη για να δείξουμε τη μεγάλη ποσότητα ενός πράγματος, π.χ. «Λέει ψέματα με ουρά».

Κείμενο δεύτερο (Γ. Μπαμπινιώτης)

Αναλογισθείτε και αναζητήστε πόσες σημασίες έχει η λέξη *κόσμος* (ο γύρος του κόσμου — η συντέλεια του κόσμου — υπάρχουν και άλλοι κόσμοι — ο κόσμος αλλάζει — τι θα πει ο κόσμος — ο μάταιος τούτος κόσμος — εγκατέλειψε τον κόσμο — ο εσωτερικός μας κόσμος — ο καλλιτεχνικός κόσμος — τα προβλήματα του ισλαμικού κόσμου — είχε πολύ κόσμο κ.λπ.) και πόσες φράσεις σχηματίζουμε μ' αυτή τη λέξη με διαφορετικές πάλι σημασίες (έφαγα τον κόσμο — δεν χάλασε κι ο κόσμος — εδώ ο κόσμος καίγεται... — από καταβολής κόσμου — ο κόσμος τό 'χει τούμπανο... — για τα μάτια του κόσμου — κόσμος και κοσμάκης — φέρνω στον κόσμο — ζει στον κόσμο του — Τρίτος Κόσμος — ο Νέος Κόσμος — τού κόσμου τα καλά/τις ανοησίες... κ.λπ.)

Κείμενο τρίτο (Ανέκδοτο)

- Γιατί οι, όταν βγαίνουν στο μπαλκόνι κρατάνε μαχαίρι;
- Μα, για να κόβουν την κίνηση.

Αναμένεται έκπληξη (από την οποία αρχίζει πάντοτε η γνώση) των μαθητών για το μεγάλο αριθμό των σημασιών που δηλώνουν κάποιες

λέξεις και ο μεγάλος αριθμός των *παγίων φράσεων* που σχηματίζουμε στη γλώσσα μας μ' αυτές.

Με τη βοήθεια των κειμένων αυτών οι μαθητές θα καταλάβουν τι θα πει *πολυσημία* και, μέσω αυτής, *οικονομία* στη γλώσσα, καθώς μία λέξη μπορεί να δηλώνει πολλές σημασίες κι έτσι να εστιάζουμε τη γνώση και την επικοινωνία μας στις *σημασίες* παρά στους *τύπους* που δηλώνουν αυτές τις σημασίες. Θα κατανοήσουν, ενδεχομένως και με την καθοδήγηση του διδάσκοντα, τι είναι *σημασία* και τι *χρήση* στη γλώσσα και πόσο η σημασία μιας λέξης καθορίζεται από τις χρήσεις της στην επικοινωνία. Γίνεται επομένως κατανοητό, ότι η σημασία τη λέξης προσδιορίζεται κυρίως από το επικοινωνιακό πλαίσιο από το οποίο δεν μπορεί να απομονωθεί.

Ακολουθεί διανομή των φύλλων εργασίας. Αρχικά ζητείται από τους μαθητές να σκεφθούν *λέξεις*¹ (τουλάχιστον μία για κάθε μαθητή) που παρουσιάζουν *πολυσημία* και κυρίως λέξεις που αποτυπώνονται σε πολλές πάγιες φράσεις και να καταγράψουν από **τα ηλεκτρονικά λεξικά**² τις διάφορες σημασίες των λέξεων αυτών και να επισημάνουν την ριζική- πρωταρχική σημασία της λέξης και να κάνουν διάφορους συνειρμούς σχετικά με τις υπόλοιπες σημασίες και κατά πόσο η διαφορετική σημασιодότηση υπήρξε ή όχι πετυχημένη. Στη συνέχεια προσπαθούν να τις εντοπίσουν **στα σώματα κειμένων**, ώστε να δουν πως λειτουργεί η λέξη μέσα σε συνθήκες πραγματικού λόγου και να τις

¹ Σε περίπτωση που παρουσιάζεται δυστοκία στην εξεύρεση τέτοιων λέξεων, ο καθηγητής μπορεί να τροφοδοτεί τις ομάδες με λέξεις πολύσημες, όπως οι παρακάτω: [μύτη, ζουμί, λειτουργία, χορός, ορχήστρα, βάπτισμα, άγγελος, θυμός, φύλλο, ουρά, πύλη, πίτα, μέση, ρεύμα, πηγή, ύλη, δομή, φάση, γράμμα, λευκός, νεκρός, τάση, αντικείμενο, ουσιαστικό, μετοχή, κλάση, κλίμα, θερμός, ουσία, Παρασκευή, σκοτάδι, φως, ύβρη, σήμα, σφαίρα, σκοπός, αρχή, διεύθυνση, όψη, κλήση, πυρήνας, έξοδος, κοίλο, είσοδος, κοινότητα, αμαρτία, λαβή, εγχειρίδιο, τόμος, βήμα, εξίσωση, μαύρισμα, ψύξη, τύπος, τομή, σώμα, εφαρμογή, στάση, βάση, βαθμός, πρόταση, ρόλος, φορτώνω, κατεβάζω, άδεια, ένωση, υπηρεσία, αέρας, πτυχή, πεδίο, διασταύρωση].

² Καλό είναι επίσης ο καθηγητής να έχει φροντίσει να πάρει από τη βιβλιοθήκη και το λεξικό του Γ. Μπαμπινιώτη που είναι πιο σύγχρονο και ίσως χρειαστεί να καταφύγουν και σ' αυτό οι μαθητές.

συσχετίσουν με τα κειμενικά είδη στα οποία περιέχονται και κυρίως να εντοπίσουν αν η διαφοροποίηση της σημασίας σχετίζεται με το χρόνο, την ιδεολογία, επιστημονικούς κλάδους, επαγγέλματα. κ.λπ.

Ακολουθεί κάποια συζήτηση των ομάδων, ώστε να καθοριστούν **κάποια κριτήρια** με τα οποία θα σχηματιστούν οι στήλες και το περιεχόμενο των επικεφαλίδων των στηλών του υπό **διαμόρφωση καταλόγου** πολύσημων λέξεων. Δημιουργείται ένας αρχικός κατάλογος με πολύσημες λέξεις (και αναρτάται αμέσως στο blog για άμεση διάδραση, αλληλοσυμπλήρωση και αποφυγή επικαλύψεων) ο οποίος διαρκώς θα ανανεώνεται με την ανάληψη της υποχρέωσης εκ μέρους των ομάδων να προσθέτουν κάθε εβδομάδα αριθμό λέξεων ίσο με τον αριθμό των μελών της ομάδας. **Κοινή δραστηριότητα όλων ομάδων**

Με τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές των φύλλων εργασίας οι μαθητές της πρώτης ομάδας εμπλέκουν το ζήτημα της **οικονομίας** της γλώσσας και συζητούν αν αυτό τελικά είναι θετικό ή αρνητικό για τη γλώσσα. Διερευνούν επίσης το θέμα της πολυσημίας στην **επιστημονική ορολογία** και το συσχετίζουν με την ακρίβεια και την αυστηρότητα που απαιτεί κάθε επιστήμη. **Δραστηριότητα πρώτης ομάδας**

Εμπλέκουν, επίσης το ζήτημα της αξιοποίησης από κάποιους χώρους, όπως στο θέατρο, στον κινηματογράφο, στις γελοιογραφίες, ακόμα και στις διαφημίσεις, του φαινομένου της πολυσημίας της λέξης, για τη δημιουργία **παρεξηγήσεων** χιουμοριστικών καταστάσεων. Στα πλαίσια αυτής της διερεύνησης ανατίθεται στους μαθητές της δεύτερης ομάδας η δημιουργία ενός σύντομου χιουμοριστικού κειμένου που θα αξιοποιεί κάποια παρανόηση ή παρεξήγηση στα πλαίσια της πολυσημίας και θα συνοδεύεται (εφόσον υπάρχει τέτοια δυνατότητα) από κάποιο σκίτσο ή γελοιογραφία. **Δραστηριότητα δεύτερης ομάδας**

Εμπλέκουν επίσης το ζήτημα της αργκό και πιθανόν να εγερθεί κάποιος προβληματισμός σχετικά με το αν πρέπει ή όχι να δούμε στην

αργκό το ζήτημα της πολυσημίας ή να το συσχετίσουμε και με κάτι άλλο. Πάνω σ' αυτό το τελευταίο ο καθηγητής, προκειμένου να ενισχύσει τη διάθεση των μαθητών για ανάληψη πρωτοβουλιών, αναθέτει στην τρίτη ομάδα την κατάλληλη σύνθεση και **αποστολή ενός e-mail**) προς κάποιο πανεπιστημιακό καθηγητή γλωσσολογίας (Κουτσογιάννη, λ.χ) με το οποίο του ζητούν να τους διαφωτίσει πάνω στο επίμαχο ζήτημα στα πλαίσια μιας εικοσάλεπτης **τηλεδιάσκεψης** που θα μπορούσε να οργανωθεί σε κάποιο εύλογο χρονικό διάστημα. **Δραστηριότητα τρίτης ομάδας**

Εμπλέκουν επίσης και το ζήτημα κατά πόσο **δυσχεραίνεται ή ευνοείται** η επικοινωνία με την πολυσημία.. Τέλος διερευνούν την παρουσία του σχετικού ή ανάλογου φαινομένου και σε άλλες γλώσσες (κυρίως στις γλώσσες που διδάσκονται στο σχολείο). Στην περίπτωση αυτή μπορεί να ζητηθεί η βοήθεια των καθηγητών που διδάσκουν ξένες γλώσσες στο σχολείο. **Δραστηριότητα τέταρτης ομάδας**

Τελικός στόχος η κατασκευή ενός συνολικού (αθροιστικού των ομαδικών πινάκων) **επιμελημένου πίνακα** (ανοιχτού για εβδομαδιαία ανανέωση) πολύσημων λέξεων και ενός **κειμένου (δοκιμιακού άρθρου)** **σχετικού με την πολυσημία**, που θα αναρτηθούν σε blog και στην ψηφιακή πλατφόρμα του τμήματος που διατηρεί ο καθηγητής.

 Τελικό προϊόν -Σύνθεση επί μέρους δραστηριοτήτων ομάδων.

Σημείωση. Ως εργαλείο αναζήτησης χρησιμοποιούνται μόνο τα ηλεκτρονικά λεξικά και τα σώματα κειμένων της πύλης για την ελληνική γλώσσα. Επίσης οι μαθητές αξιοποιούν με τις κατάλληλες λέξεις-κλειδιά τις μηχανές αναζήτησης της πύλης και Google. **Ο διδάσκων** εφιστά την προσοχή των μαθητών απέναντι στην αξιοπιστία των πληροφοριών του διαδικτύου, τους κατευθύνει στη διαμόρφωση κριτηρίων ποιοτικού ελέγχου, δίνοντας έμφαση στην κριτική

επιλεκτικότητα. **Λειτουργεί ως** το αναπληρωματικό μέλος της και διακριτικά ως εποπτεύων, παρέχοντας πρόσθετες πληροφορίες ή επιλύοντας απορίες και προβλήματα παρατηρώντας διακριτικά την ερευνητική πορεία των ομάδων. Σε κάθε περίπτωση εμπυχώνει και ενθαρρύνει τη συνεργατική προσπάθεια.

Διαχείριση χρόνου:

Για την υλοποίηση του σεναρίου απαιτούνται 3 διδακτικές ώρες. Οι δυο πρώτες (συνεχόμενες) αφορούν την ερευνητική διαδικασία στο εργαστήριο και την εκτέλεση των ειδικών δραστηριοτήτων των ομάδων. Η ανάρτηση του πίνακα και το τελικό κείμενο ολοκληρώνονται την τρίτη ώρα που πραγματοποιείται κι αυτή στο εργαστήριο. Έτσι καμιά εργασία δεν μεταφέρεται στο σπίτι.

Αξιολόγηση

Με το πέρας των εργασιών και την ανάρτησή τους στο διαδίκτυο, οι μαθητές και ο διδάσκων συζητούν ως προς την επίτευξη των στόχων και εκτιμούν τα αποτελέσματα. Μετά από κάποιες τροποποιήσεις το κείμενο παίρνει την τελική μορφή και αναρτάται στο blog, ενώ ο κατάλογος με τις πολύσημες λέξεις μορφοποιείται κατάλληλα και παραμένει ανοιχτός, ώστε να είναι διαρκώς ανανεούμενος.

Δυνατότητες επέκτασης-τροποποίησης- Εναλλακτικές προτάσεις

Χωρίς να αλλοιωθεί ουσιαστικά η φυσιογνωμία του σεναρίου μπορούν να προστεθούν οι παρακάτω δραστηριότητες και να αφαιρεθούν κάποιες άλλες, ανάλογα με τη δυναμική της τάξης:

- Στην αρχή μπορούμε να θέσουμε το ερώτημα: «Ποιοι όροι χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν τη λειτουργία των ηλεκτρονικών περιβαλλόντων; Αναζητήστε στο λεξικό του Τριανταφυλλίδη τα αντίστοιχα λήμματα και συμπληρώστε τα, ώστε να καλύπτουν και τη νέα τους σημασία, ακολουθώντας το πρότυπο του λεξικού». Αυτή η δραστηριότητα θα τους εισήγαγε

αβίαστα και θα τους ενέπλεκε με τρόπο δημιουργικό στο ζήτημα της πολυσημίας.

- Εφόσον το τμήμα δεν παρέχει εχέγγυα ότι μπορεί να εργαστεί χωρίς καθοδήγηση, τους δίνουμε μια χρήσιμη πληροφορία σχετικά με την πολυσημία (ένα σύντομο γλωσσολογικό κείμενο που θίγει σε γενικές γραμμές το [ζήτημα της πολυσημίας](#)³ και της μεταφοράς και κάποιο σύντομο κείμενο σχετικά με την προσπάθεια «ανθρωπομορφισμού» των ηλεκτρονικών περιβαλλόντων με την υιοθέτηση όρων που προέρχονται από το χώρο του υλικού κόσμου που είναι οικείος και η ομοιότητα των ενεργειών εμφανής), ώστε να εξοικονομηθεί πολύτιμος διδακτικός χρόνος και να αποφευχθεί ο κίνδυνος της άσκοπης καταπόνησης στο χάος του κυβερνοχώρου. Εννοείται ότι δίνουμε μέρος ή το κλειδί της πληροφορίας που θα αποτελέσει τη «σκαλωσιά» για την έρευνά τους.
- Τα 3 κείμενα επίσης θα μπορούσαν να συμπληρωθούν και με ένα τέταρτο με τίτλους εφημερίδων που στηρίζονται στη μεταφορά και πολυσημία. Αυτό θα διεύρυνε την προβληματική βάση των μαθητών, καθώς θα τους ενέπλεκε και με το ζήτημα της διερεύνησης των προθέσεων εκείνου που χρησιμοποιεί τη μεταφορική σημασία.
- Τα κριτήρια δημιουργίας του καταλόγου πολύσημων λέξεων, μπορεί να τα δώσει ο διδάσκων σε αρχείο excel, ώστε να είναι λειτουργικό και να μπορούν να δημιουργηθούν και γραφήματα τα οποία θα υποστηρίξουν το τελικό κείμενο επιχειρηματολογίας που θα παράξουν. (Τέτοια κριτήρια μπορεί να είναι: Πιθανή πρώτη σημασία, πολυσημία με βάση την εποχή, την ηλικία, το φύλο, την

³ Ψυχισμός και γλώσσα [A5] Μαρία Θεοδοροπούλου

κοινωνία, οικονομία, επιστήμη, τέχνη, επάγγελμα, ΜΜΕ, πάγια φράση).

Άλλες εκδόσεις.

Θα μπορούσε ο διδάσκων με την προβολή ενός αρχείου power point να παρουσιάσει το θέμα στους μαθητές και να τους αναθέσει τη σύνταξη ενός καταλόγου συνωνύμων λέξεων με την αξιοποίηση των ηλεκτρονικών λεξικών και των ηλεκτρονικών σωμάτων κειμένων ή τη δημιουργία ενός πολυτροπικού κειμένου (διαφήμιση λ.χ.) Αυτή όμως η δεύτερη εκδοχή θα περιόριζε τα όρια της πρωτοβουλίας του μαθητή και θα κινούνταν στην κατεύθυνση της διαμόρφωσης εγγράματων υποκειμένων περιορισμένης αξιοποίησης της επικείμενης νοητικής ζώνης ανάπτυξης.

Κριτική.

Η πρόταση αυτή κινείται στην κατεύθυνση της καλλιέργειας του κριτικού γραμματισμού των μαθητών και αξιοποιεί τα πλεονεκτήματα της συνεργατικής μάθησης. Καλλιεργεί επίσης το νέο γραμματισμό με την αξιοποίηση των ΤΠΕ τόσο κατά το διερευνητικό στάδιο, όσο και το στάδιο της παραγωγής. Ενδεχομένως να μην τηρηθούν τα χρονικά όρια, καθώς το εύρος των δραστηριοτήτων δεν είναι ευκαταφρόνητο. Επομένως ένα μεγάλο μέρος εργασίας ενδέχεται να μεταφερθεί στο σπίτι, γεγονός που θα επιβαρύνει τους μαθητές κάτι που πρέπει, κατά την άποψή μου να αποφεύγεται, γιατί, αν το ίδιο συμβεί και με άλλα μαθήματα, τότε ο μαθητής θα εγκαταλείψει κάθε προσπάθεια σε μια δικαιολογημένη αντίδρασή του προκειμένου να υπερασπιστεί κάποια αυτονόητα δικαιώματά του. Ενδεχομένως να ανακύψουν και ζητήματα που έχουν να κάνουν με την εξοικείωση και χρήση των νέων τεχνολογιών ή με

εκτροπές από μαθητικές παρεμβάσεις. Για το λόγο αυτό ο εκπαιδευτικός πρέπει να είναι βέβαιος ότι οι μαθητές γνωρίζουν τη χρήση των εργαλείων, πριν προχωρήσει στην υλοποίηση του σεναρίου

[Δικτυακοί τόποι που θα χρησιμοποιηθούν](#) :

[Πύλη](#) για την ελληνική γλώσσα.

Μηχανή αναζήτησης [Google](#)

Η ΠΟΛΥΣΗΜΙΑ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

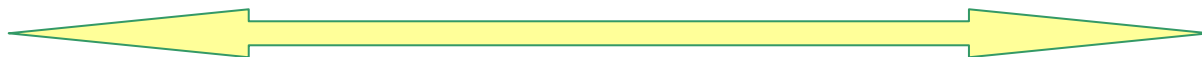
Ενδεικτικό⁴ φύλλο εργασίας

Αφού μελετήσετε τα [3 κείμενα](#), συζητήστε πάνω στο περιεχόμενό τους. Εντοπίστε το φαινόμενο στο οποίο αναφέρονται, «βαπτίστε» το με κάποιο όνομα και προσδιορίστε το νοηματικό του περίγραμμα.

Ανατροφοδότηση⁵ ομάδων υπό τη διακριτική επίβλεψη του διδάσκοντα.

Οι υπόλοιπες δραστηριότητες κατά ομάδα, περιγράφονται λεπτομερώς στην ενότητα «Αναλυτική παρουσίαση».

Επίσης στην [ενότητα](#) «Δυνατότητες επέκτασης-τροποποίησης- Εναλλακτικές προτάσεις» διατυπώνονται κάποιες προτάσεις που ανάλογα με τις δυνατότητες του τμήματος μπορούν να συμβάλλουν στην κατεύθυνση της αξιοποίησης της ζώνης επικείμενης ανάπτυξης των μαθητών.

⁴ Το περιεχόμενο των φύλλων εργασίας που μπορεί να είναι διαφορετικό για κάθε ομάδα έχει περιγραφεί με λεπτομέρειες στην αναλυτική παρουσίαση της πρότασης.

⁵ Στο σημείο αυτό είναι απαραίτητο να συμφωνήσουν οι ομάδες σε ένα όρο, δηλαδή στον όρο πολυσημία και να γίνει αναφορά και στις πάγιες φράσεις με αφορμή τα 2 κείμενα, ώστε η περαιτέρω ερευνητική εργασία να κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση.